

FAQ

FOCUSED AND QUICK

Issue 143

March 01, 2019

หนี้ครัวเรือนไทย: ข้อเท็จจริงที่ได้จาก BOT-Nielsen Household Financial Survey

ศรา ชื่นโชคสันต์, สุพริศร์ สุวรรณิก และธนัชพร สุขสุเมฆ

บทความนี้เป็นทรัพย์สินของธนาคารแห่งประเทศไทย
การกล่าว คัด หรืออ้างอิง ข้อมูลบางส่วนตามสมควรในบทความนี้
จะต้องกระทำโดยถูกต้อง และอ้างอิงถึงผู้เขียนและธนาคารแห่งประเทศไทย โดยชัดเจน

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน
ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย

* Source: <https://www.dividendninja.com/>

“การแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนที่ภาครัฐได้
ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง จะไม่สามารถ
บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืนได้
หากครัวเรือนไม่สามารถรักษาวินัยทาง
การเงินด้วยตนเอง”

บทสรุปผู้บริหาร

หนี้ครัวเรือนไทยตกเป็นประเด็นที่หน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด เนื่องจากหนี้ที่อยู่ในระดับสูงซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย อาทิ การเข้าถึงบริการทางการเงินที่ดีขึ้น มาตรการภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจ และเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ในช่วงปี 2554-2555 ที่ทำให้ครัวเรือนต้องกู้ยืมเพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตามคงปฏิเสธไม่ได้ว่าอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญของปัญหานี้สืบมาจากพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนเอง เพราะไม่ว่าภาครัฐจะออกมาตรการใด ๆ มาเพื่อบรรเทาปัญหาหนี้สินของครัวเรือน ประสิทธิภาพของมาตรการเหล่านั้นจะมีน้อยหากครัวเรือนยังคงขาดวินัยทางการเงิน ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนมากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทย จึงร่วมกับบริษัท เดอะ นีลเสน คอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด ดำเนินการสำรวจศึกษาครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 1,500 ครัวเรือนทั่วประเทศ ในระหว่างเดือน ก.ค. – ส.ค. 2560 ภายใต้ชื่อ “โครงการสำรวจศึกษาปัญหานี้สินของภาคครัวเรือนไทยและนัยเชิงนโยบาย” หรือ “BOT-Nielsen Household Financial Survey”

โครงการสำรวจศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่างกลุ่มครัวเรือนต่าง ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้กับไม่มีหนี้ และ 2) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แล้วมีปัญหาทางการเงินกับกลุ่มที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหา โดยได้คุมปัจจัยต่าง ๆ ให้คงที่ เช่น รายได้ สินทรัพย์ทางการเงิน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพหลักของสมาชิกในครัวเรือน เป็นต้น เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างครัวเรือนกลุ่มต่าง ๆ ได้ และได้ข้อสรุปที่น่าสนใจดังนี้

1) **ครัวเรือนที่มีหนี้ขาดวินัยทางการเงินจริงหรือไม่?** ผลการศึกษาพบว่า หลังจากคุมหลายปัจจัยให้คงที่แล้ว กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ยังคงมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้อย่างมีนัยสำคัญ (สูงกว่า 8%) ทั้งค่าใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าโทรศัพท์ (สูงกว่า 135%) ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (สูงกว่า 275%) และค่าใช้จ่ายไม่ประจำ เช่น ค่าซ่อมรถ (สูงกว่า 631%) ทั้งนี้ ค่าซ่อมรถที่สูงกว่ามากส่วนหนึ่งอาจสะท้อนการให้ความสำคัญกับความมีหน้ามีตาทางสังคมมากกว่า เพราะเมื่อเพิ่มปัจจัยควบคุมด้านมูลค่ารถยนต์เข้าไปในโมเดลแล้ว กลับไม่พบความแตกต่างด้านค่าซ่อมรถ แสดงว่าครัวเรือนที่มีหนี้มีรถยนต์ที่มีราคาสูงกว่าโดยเฉลี่ย

2) ในบรรดาครัวเรือนที่มีหนี้ ครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงินแตกต่างจากครัวเรือนที่ไม่มีปัญหาอย่างไร? จากการศึกษาค้นพบว่า หลังจากคุมหลายปัจจัยให้คงที่แล้ว กลุ่มครัวเรือนที่มีปัญหาทางการเงินยังคงมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ (สูงกว่า 18%) โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง (สูงกว่า 376%) และค่าซื้อเสื้อผ้า (สูงกว่า 562%) สะท้อนพฤติกรรมการใช้ชีวิตหรือ “ไลฟ์สไตล์” ที่ค่อนข้างหรูหรายิ่งกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้ กลุ่มครัวเรือนที่มีปัญหามีแนวโน้มที่จะมีหนี้หรือความต้องการที่จะมีหนี้มีค่าทางสังคมสูงกว่า สะท้อนจากค่าซ่อมรถและค่าดูแลบ้านที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัญหา (สูงกว่า 273% และ 276% ตามลำดับ) ทั้งนี้ นอกจากการใช้จ่ายที่ไม่ระมัดระวังและรสนิยมที่แตกต่างกันแล้ว อีกหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนมีปัญหาทางการเงินคือ การมีสมาชิกในครัวเรือนที่ประสบปัญหาล้มป่วย ส่งผลให้กลุ่มครัวเรือนที่มีปัญหามีค่ารักษาพยาบาลสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัญหา (สูงกว่า 322%)

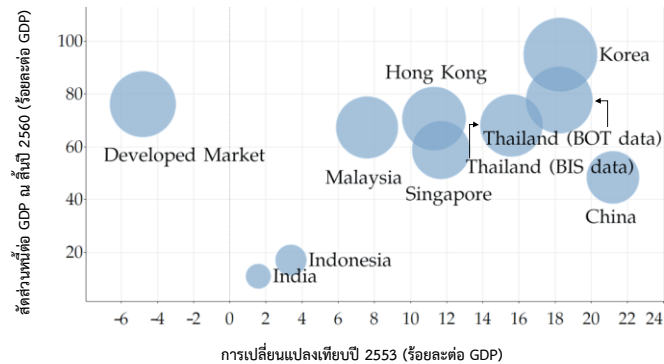
จากข้อสรุปข้างต้น จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือนที่ภาครัฐได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อาทิ การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน มาตรการดูแลสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. รวมทั้งการจัดตั้งคลินิกแก้หนี้ จะขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างยั่งยืน หากภาคครัวเรือนไม่สามารถรักษาวินัยทางการเงินได้ เพราะสาเหตุสำคัญของการก่อหนี้และการมีปัญหาระงับหนี้ ล้วนเกิดจากรายจ่ายที่ไม่เพียงพอกับรายได้ โดยเฉพาะรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและเกินฐานะ หรือขาดการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในระยะยาว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคครัวเรือนต้องตระหนักและปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายให้เหมาะสม รวมถึงการหมั่นดูแลสุขภาพเพื่อลดความเสี่ยงจากการเจ็บป่วย ซึ่งสามารถสร้างปัญหาทางการเงินแก่ครัวเรือนได้

บทนำ

หนี้ครัวเรือนไทยที่อยู่ในระดับสูงเป็นอันดับต้น ๆ ในภูมิภาค (ภาพที่ 1) เป็นประเด็นสำคัญระดับประเทศที่หลายฝ่ายวิตกกังวล โดยมีที่มาจากหลายสาเหตุ อาทิ นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐเพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายในช่วงเศรษฐกิจซบเซา ภัยน้ำท่วมใหญ่ในช่วง 2554-2555 ที่ทำให้ครัวเรือนต้องก่อหนี้เพื่อซ่อมแซมที่อยู่อาศัย การเข้าถึงแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินในระบบที่มากขึ้น รวมถึงทัศนคติ พฤติกรรม หรือ

วินัยทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปของครัวเรือน สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ครัวเรือนไทยสะสมความเปราะบางทางการเงินและอ่อนไหวต่อปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและเสถียรภาพเศรษฐกิจโดยรวมในที่สุด ทั้งนี้ ที่ผ่านมารัฐบาล ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน ทั้งในและนอกระบบอย่างต่อเนื่อง โดยมีนโยบายและมาตรการสำคัญ ๆ อาทิ

ภาพที่ 1 สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ณ สิ้นปี 2560 และการเปลี่ยนแปลงจากปี 2553

หมายเหตุ: เพื่อให้การเปรียบเทียบข้อมูลหนี้ครัวเรือนระหว่างประเทศมีมาตรฐานเดียวกัน จึงใช้ข้อมูลจาก Bank for International Settlements (BIS) ขณะที่ข้อมูลหนี้ครัวเรือนของ ธปท. (BOT data) จะนับรวมหนี้ที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินอื่น (other financial corporations) อาทิ non-bank ด้วย ทำให้ระดับหนี้ครัวเรือน BOT data สูงกว่า BIS data; ขนาดของรูปร่างกลมแสดงขนาดของสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ที่มา: Bank for International Settlements (BIS) และธนาคารแห่งประเทศไทย

- การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน (financial literacy) โดยเฉพาะจากการดำเนินงานของ ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นอย่างเพียงพอที่ครัวเรือนจะดูแลตัวเองได้ และสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการเงินได้อย่างเหมาะสม¹
- มาตรการดูแลสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. เพื่อกำหนดวงเงินตามความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าให้เหมาะสม และปรับลด เพดานอัตราดอกเบี้ยบัตรเครดิต²
- โครงการคลินิกแก้หนี้ (debt clinic) โดยความร่วมมือระหว่างสมาคมธนาคารไทยและ สมาคมธนาคารนานาชาติภายใต้การสนับสนุนจากธปท. เพื่อช่วยเหลือประชาชนรายย่อย ที่มีเจ้าหนี้หลายราย ให้ได้มีโอกาสปลดภาระหนี้ ควบคู่กับการเสริมสร้างวินัยทางการเงินที่ดี³
- โครงการเดินหน้าจัดหนี้ในระบบเป็นศูนย์ ตามแนวทางของกระทรวงการคลัง เพื่อดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหนี้นอกระบบที่ผิดกฎหมาย เพิ่มช่องทางการเข้าถึงสินเชื่อ ในระบบให้กับลูกหนี้นอกระบบและประชาชนทั่วไป (เช่น การอนุญาตให้ประกอบธุรกิจ สินเชื่อรายย่อยภายใต้โครงการสินเชื่อพีโกไฟแนนซ์) ลดภาระหนี้นอกระบบโดยการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมหนี้ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพของลูกหนี้นอกระบบ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ความรู้ทางการเงินและการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ต้องกลับเป็นหนี้ซ้ำอีก⁴

อย่างไรก็ตาม นโยบายและมาตรการดังกล่าวจะเกิดประสิทธิผลน้อยและไม่ยั่งยืน หากครัวเรือน ยังคงขาดวินัยทางการเงิน ดังนั้น ธปท. จึงได้ร่วมกับบริษัท เดอะ นีลเสน คอมปะนี (ประเทศไทย) จำกัด (The Nielsen Company) ดำเนินการสำรวจศึกษาครัวเรือนตัวอย่างจำนวน 1,500 ครัวเรือนทั่วประเทศ ในระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ภายใต้ชื่อ “โครงการสำรวจศึกษาปัญหาหนี้สินของ ภาคครัวเรือนไทยและนัยเชิงนโยบาย” หรือ “BOT-Nielsen Household Financial Survey” เพื่อให้ เข้าใจพฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนมากขึ้น โดยเน้นสำรวจกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมือง และเขตเทศบาลเมือง (urban area) ซึ่งมีหนี้กระจุกตัวสูง⁵ และพยายามให้ครอบคลุมครัวเรือนทั่วประเทศ ให้มากที่สุด ภายใต้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ 1,500 ครัวเรือน

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมและวินัยทาง การเงินของครัวเรือนไทยในกลุ่มต่าง ๆ จากโครงการสำรวจศึกษาดังกล่าว อาทิ พฤติกรรมการใช้จ่าย ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้เทียบกับกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ เป็นต้น

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์

BOT-Nielsen Household Financial Survey ใช้วิธีการสำรวจครัวเรือนตัวอย่างแบบการลงพื้นที่ สัมภาษณ์ (Face-to-face interview) ทั้งหมด 1,500 ครัวเรือน โดยมีกรอบแนวคิดการสุ่มตัวอย่างครัวเรือน

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่เว็บไซต์ศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน <https://www.1213.or.th/th/Pages/default.aspx>

² <https://www.bot.or.th/Thai/PressandSpeeches/Press/News2560/n3660t.pdf>

³ <http://www.debtclinicbysam.com/>

⁴ <https://www.mof.go.th/home/eco/060360.pdf>

⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน Chantarot et al. (2017) *Thailand's Household Debt through the Lens of Credit Bureau Data: Debt and Delinquency*. PIER Discussion Paper No. 61

ดังนี้ 1) เน้นสำรวจครัวเรือนตัวอย่างในเขตเมืองและเขตเทศบาลเมือง 2) ครอบคลุมครัวเรือนให้กระจายทุกภูมิภาค (ภาพที่ 2) 3) ครอบคลุมครัวเรือนทุกระดับรายได้ และอาชีพ⁶

หากเปรียบเทียบ BOT-Nielsen Household Financial Survey กับแบบสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES)

ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการสำรวจ 52,000 ครัวเรือนทั่วประเทศ (13,000 ครัวเรือนในทุกไตรมาส) และทำการสำรวจมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปีพ.ศ. 2500 พบว่า มีความสอดคล้องกันในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะในมิติของการเป็นหนี้ กล่าวคือ สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้ใน BOT-Nielsen Household Financial Survey อยู่ในระดับใกล้เคียงกับสัดส่วนใน SES ประจำปี 2560 โดยอยู่ที่ประมาณ 53% (เทียบกับ SES ปี 2560 ประมาณ 51%) แต่ค่าเฉลี่ยของมูลค่าหนี้ต่อครัวเรือนจะสูงกว่าที่ 525,053 บาท (เทียบกับ SES ปี 2560 ที่ 352,646 บาท)⁷ รวมทั้งรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนทั้งหมดทั้งที่มีหนี้และไม่มีหนี้สูงกว่าที่ 55,837 บาท (เทียบกับ SES ปี 2560 ที่ 27,053 บาท) ซึ่งสะท้อนรายได้ของคนในเขตเมืองที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ

ทั้งนี้ BOT-Nielsen Household Financial Survey ได้สำรวจข้อมูลในหลายมิติ อาทิ รายได้ รายจ่าย สินทรัพย์ หนี้สิน ภาระชำระหนี้ การออมและการลงทุน ทักษะคิดด้านการเงิน รวมถึงความคิดเห็นต่อการก่อหนี้และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

เพราะเหตุใดครัวเรือนจึงมีหนี้?

ตามที่ได้กล่าวข้างต้น นอกจากข้อมูลฐานะทางการเงินของครัวเรือนแล้ว การสำรวจยังครอบคลุมถึงคำถามเชิงทัศนคติและความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการเป็นหนี้ โดยในบทความนี้จะขอยกคำถามที่สำคัญ 2 คำถามคือ (1) อะไรคือสาเหตุของการเป็นหนี้ของครัวเรือน? (ภาพที่ 3) และ (2) ปัจจัยใดที่ครัวเรือนคิดว่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนของประเทศได้? (ภาพที่ 4)⁸

เมื่อให้คะแนนความเห็นด้วยจาก 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างมากจนไปถึง 6 คือ เห็นด้วยอย่างมาก และใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นตัวสะท้อนความเห็นของครัวเรือน จะพบคำตอบต่อทั้ง 2 คำถามที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

⁶ สำหรับรายละเอียดของการกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่าง อาทิ การแบ่งจังหวัด จำนวนตัวอย่าง การกระจายตัวของรายได้และอาชีพ สามารถดูเพิ่มเติมได้ในภาคผนวก

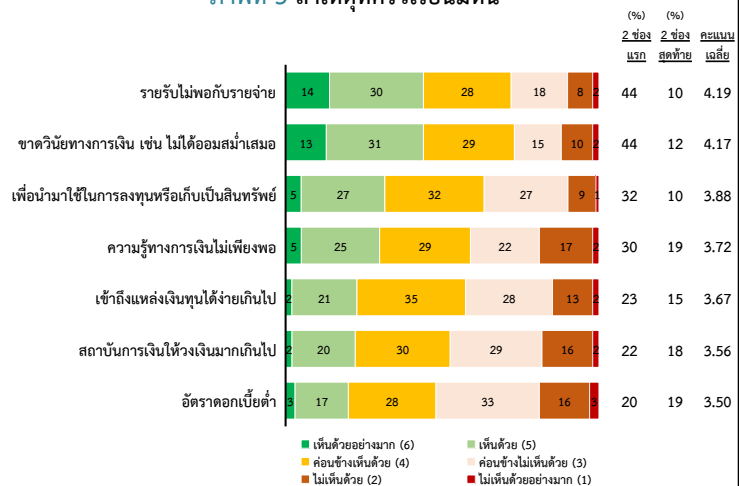
⁷ คำนวณจากครัวเรือนที่มีหนี้เท่านั้น

⁸ คำตอบต่อคำถามแรกจะสะท้อนมุมมองของครัวเรือนในการเป็นหนี้ ส่วนคำถามที่สองเป็นการเปลี่ยนมุมมองเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์มองในมุมที่กว้างขึ้นในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน โดยผู้ให้สัมภาษณ์จะให้ระดับความเห็นด้วยต่อคำตอบในทุกตัวเลือก ซึ่งระดับความเห็นด้วยจะแบ่งออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ (1) ไม่เห็นด้วยอย่างมาก (2) ไม่เห็นด้วย (3) ค่อนข้างไม่เห็นด้วย (4) ค่อนข้างเห็นด้วย (5) เห็นด้วย และ (6) เห็นด้วยอย่างมาก

(1) สาเหตุหลัก ๆ ที่ครัวเรือนมีหนี้มาจากรายรับที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งเกี่ยวเนื่องไปถึงการขาดวินัยทางการเงิน โดย 2 สาเหตุนี้มีคะแนนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันที่ประมาณ 4.2 ขณะที่สาเหตุอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.0 โดยสาเหตุรองลงมาคือการก่อหนี้เพื่อลงทุนหรือเก็บเป็นสินทรัพย์ และการขาดความรู้ทางการเงิน

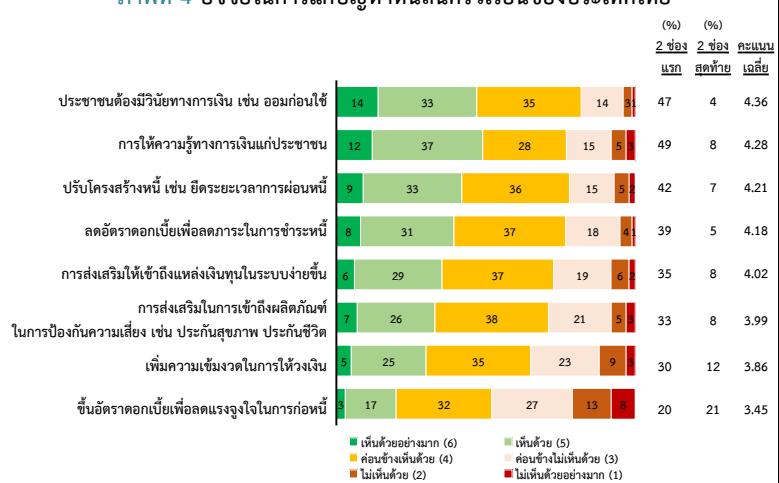
(2) ปัจจัยที่ครัวเรือนคิดว่าจะสามารถแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนได้ดี คือ การมีวินัยของครัวเรือนเอง การได้รับความรู้ทางการเงิน และการปรับโครงสร้างหนี้⁹ ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ส่วนปัจจัยรองลงมาคือ การลดดอกเบี้ยเพื่อลดภาระในการชำระหนี้ การส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบง่ายขึ้น การส่งเสริมในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ในการป้องกันความเสี่ยง เช่น ประกันสุขภาพ ประกันชีวิต เพิ่มความเข้มงวดในการให้เงิน ชี้้อตราดอกเบี้ยเพื่อลดแรงจูงใจในการก่อหนี้

ภาพที่ 3 สาเหตุที่ครัวเรือนมีหนี้

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ภาพที่ 4 ปัจจัยในการแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือนของประเทศไทย

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ความเห็นของครัวเรือนต่อทั้ง 2 คำถาม ล้วนสะท้อนความสำคัญของการมีวินัยทางการเงินในอันดับต้น ๆ ทั้งต่อสาเหตุของการเป็นหนี้และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน อย่างไรก็ตาม ปัญหาโดยทั่วไปของการสำรวจและประมวลผลในลักษณะดังกล่าวคือ ความเอนเอียงของการตอบคำถาม (biasedness) เนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์มักจะตอบไปตามสิ่งที่คิดว่าควรทำ ซึ่งอาจจะแตกต่างไปจากสิ่งที่ทำจริงก็ได้ ดังนั้น การศึกษาโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากมูลค่าการใช้จ่ายโดยตรงจะสะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงได้ดีกว่า

นอกจากนี้ คำถามที่สำคัญคือ ความรุนแรงของปัญหาวินัยทางการเงินของครัวเรือนอยู่ในระดับใด โดยเฉพาะหากเรามีกลุ่มอ้างอิงในการเปรียบเทียบ (reference point) เพื่อเทียบเคียงกับกลุ่มครัวเรือนอื่น ๆ พฤติกรรมการใช้จ่ายมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์ทางสถิติอันจะกล่าวถึงในส่วนถัดไป

⁹ ผลจากการสำรวจดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางของ ธปท. ในการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนด้วยการส่งเสริมความรู้ทางการเงินให้แก่ครัวเรือน และการจัดตั้งโครงการคลินิกแก้หนี้เพื่อบรรเทาปัญหาหนี้สินของครัวเรือนที่มีหนี้จากหลายแหล่ง

พฤติกรรมทางการเงินของครัวเรือนกลุ่มต่าง ๆ

ตารางที่ 1 สรุปฐานะทางการเงินของครัวเรือนแต่ละกลุ่ม

หน่วย: บาท	กลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้		กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้		กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงิน		กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงิน	
	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน
รายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน (income)	39,324	30,000	70,481	50,000	77,178	50,000	42,154	30,750
รายจ่ายรวมต่อเดือนของครัวเรือน (expense)	22,570	13,895	34,141	23,959	35,276	24,751	29,336	20,042
- รายจ่ายประจำเดือนของครัวเรือน ^{1/}	20,886	12,583	30,794	20,500	31,895	21,500	26,137	17,350
- รายจ่ายไม่ประจำเดือนของครัวเรือน ^{2/}	2,127	1,250	3,812	2,471	3,869	2,500	3,576	2,083
สินทรัพย์รวมของครัวเรือน	1,207,551	320,000	2,296,648	1,120,000	2,502,132	1,362,000	1,427,393	700,000
- สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำของครัวเรือน ^{3/}	1,326,257	500,000	2,074,648	1,060,000	2,268,728	1,286,885	1,287,617	700,000
- สินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน ^{4/}	233,038	46,000	464,411	120,000	516,652	160,000	242,074	30,000
หนี้สินคงค้างรวมของครัวเรือน	-	-	523,053	183,000	560,570	195,000	364,344	74,575
ภาระชำระหนี้สินต่อเดือนของครัวเรือน (debt service)	-	-	16,219	8,000	15,421	8,333	19,596	5,000
ภาระชำระหนี้สินต่อเดือนต่อรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน (% debt service ratio)	-	-	33%	15%	23%	15%	75%	17%
ความมั่งคั่งสุทธิของครัวเรือน (สินทรัพย์ - หนี้สิน)	1,209,663	320,000	1,797,531	705,250	1,973,195	872,800	1,060,201	316,100

^{1/}รายจ่ายประจำ 11 รายการ ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าเช่าบ้าน ค่าดูแลสุขภาพ ค่าเดินทาง ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าสินค้าบริการ ค่าของใช้ในบ้าน ค่าทำธุรกิจ และค่าเลี้ยงชีพ

^{2/}รายจ่ายไม่ประจำ 5 รายการ ได้แก่ ค่าซ่อมรถ ค่าดูแลบ้าน ค่ารักษาพยาบาล ค่าซื้อสินค้าคงทน และค่าการศึกษาบุตร

^{3/}สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องต่ำ 7 รายการ ได้แก่ บ้าน ที่ดิน คอนโดมิเนียม รถยนต์ ตึก/อาคาร อุปกรณ์/เครื่องจักรกล และมอเตอร์ไซด์

^{4/}สินทรัพย์ทางการเงินหรือสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง 9 รายการ ได้แก่ เงินสด/เงินฝากกับสถาบันการเงิน เงินฝากสหกรณ์/สภากอสมสัน พันธบัตร/หุ้นกู้ หุ้น กองทุนรวม กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/กบข. ประกันชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ทองคำ และเครื่องประดับ
ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

การศึกษานี้แบ่งครัวเรือนโดยใช้เกณฑ์การมีหนี้/ไม่มีหนี้ และการมี/ไม่มีปัญหาทางการเงิน โดยให้นิยามของการมีหนี้คือ การที่ครัวเรือนมีมูลค่าหนี้มากกว่า 0 บาทขึ้นไป ขณะที่ปัญหาทางการเงินหมายถึง ครัวเรือนเข้าข่ายในเหตุการณ์ดังต่อไปนี้ 1) ครัวเรือนมีปัญหาด้านการชำระหนี้¹⁰ หรือ 2) ครัวเรือนมีความกังวลต่อปัญหาการชำระหนี้¹¹ หรือ 3) ครัวเรือนมีอัตราการออมน้อยกว่าร้อยละ 5¹²

ทั้งนี้ ตามเกณฑ์การแบ่งครัวเรือนดังกล่าว สามารถแบ่งครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ (53% ของครัวเรือนทั้งหมด) 2) กลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ (47% ของครัวเรือนทั้งหมด) 3) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงิน (19% ของครัวเรือนที่มีหนี้) และ 4) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงิน (81% ของครัวเรือนที่มีหนี้)

ตารางที่ 1 ซึ่งแสดงรายละเอียดสำคัญด้านฐานะทางการเงินระหว่างกลุ่มครัวเรือนต่าง ๆ ชี้ว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้มีรายจ่ายโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ (ค่าเฉลี่ย 34,141 บาทเทียบกับ 22,570 บาท ตามลำดับ) ซึ่งเป็นเรื่องไม่น่าแปลกใจเพราะรายได้โดยเฉลี่ยของกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้สูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ (ค่าเฉลี่ย 70,481 บาทเทียบกับ 39,324 บาท ตามลำดับ) ดังนั้น การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (mean) หรือค่ามัธยฐาน (median) ระหว่างสองกลุ่มเพียงอย่างเดียว ยังไม่สามารถระบุได้ว่าพฤติกรรมค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสองกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่

¹⁰ ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “สามารถชำระหนี้ได้บางครั้ง” หรือ “ไม่สามารถชำระได้บางครั้ง” หรือ “ไม่สามารถชำระได้หลายครั้ง”

¹¹ ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบว่า “เห็นด้วย” หรือ “เห็นด้วยอย่างมาก” ต่อคำถามที่ระบุว่ามีความกังวลสูงในการชำระหนี้

¹² อัตราการออมคำนวณจากสัดส่วน (รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน - รายจ่ายต่อเดือนครัวเรือน)/รายได้ต่อเดือนของครัวเรือน

การระบุความแตกต่างของครัวเรือนระหว่างกลุ่มที่ต้องจำเป็นต้องอาศัยวิธีการทางเศรษฐมิติ (Econometrics) ซึ่งพยายามคุมปัจจัยหลาย ๆ มิติ ให้ออกมาเพื่อให้สามารถเปรียบเทียบครัวเรือนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้ โดยในการศึกษานี้จะให้ความสนใจกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนในกลุ่มต่าง ๆ เนื่องจากเป็นเครื่องชี้วัดสำคัญของวินัยทางการเงินและระดับความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน

การวัดความแตกต่างในพฤติกรรมการใช้จ่ายของแต่ละกลุ่มครัวเรือนโดยวิธี conditional mean estimation

วิธีการประมาณค่าเฉลี่ยภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด (conditional mean estimation) คือการประมาณการค่าเฉลี่ยของตัวแปรหนึ่ง ๆ โดยคุมตัวแปรอื่น ๆ ให้ออกมาเท่ากัน หรือในที่นี้คือการวัดค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายครัวเรือนระหว่าง 2 กลุ่มซึ่งแตกต่างกันที่ความเป็นหนี้ หรือการมีปัญหาในการชำระหนี้ ภายใต้บริบทที่กำหนดให้ตัวแปรอื่น ๆ เท่ากัน ทั้งนี้ อธิบายอย่างง่าย ๆ ได้ว่า หากเรามีครัวเรือน 2 กลุ่มที่มีรายได้เท่ากัน มีสินทรัพย์ทางการเงินเท่ากัน อยู่ในพื้นที่เดียวกัน มีอาชีพเหมือนกัน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเท่ากัน ฯลฯ แต่แตกต่างกันที่ความเป็นหนี้ หรือการมีปัญหาในการชำระหนี้แล้ว ทั้ง 2 กลุ่มนี้ก็จะยังคงมีพฤติกรรมการใช้จ่ายอันส่งผลต่อวินัยทางการเงินที่ต่างกันหรือไม่ โดยมีสมการดังนี้

$$y = \alpha + \beta_1 D_1 + \sum_j \beta_j D_j + \sum_i \delta_i X_i + \sum_i \theta_i Z_i + \varepsilon$$

ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ ในสมการ มีนิยามดังต่อไปนี้

- ตัวแปร y คือ ค่าลอการิทึม (log) ของค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ทั้งรายจ่ายรวมและรายจ่ายย่อยต่าง ๆ ทั้งหมดรวม 17 รายการ¹³
- ตัวแปร D_1 คือตัวแปรหุ่น (dummy) ที่แยกประเภทของครัวเรือน เช่น ครัวเรือนที่มีหนี้จะมีค่าเท่ากับ 1 ขณะที่ครัวเรือนที่ไม่มีหนี้จะมีค่าเท่ากับ 0 เป็นต้น
- ตัวแปร D_j คือตัวแปร dummy มีค่าเท่ากับ 1 หากครัวเรือนอยู่ในพื้นที่ j และมีค่าเท่ากับ 0 หากไม่ได้อยู่ในพื้นที่ j โดย D_j มีทั้งหมด 51 ตัวแปร แบ่งตามเขตพื้นที่ทั้ง 51 เขตพื้นที่¹⁴
- ตัวแปร X_i คือตัวแปรควบคุมต่าง ๆ ในกรณีฐาน ซึ่งใช้เหมือนกันหมดในทุกสมการการใช้จ่าย โดย X_i ประกอบไปด้วย (1) log ของรายได้ (2) ตัวแปร dummy ที่แยกครัวเรือนเป็นกลุ่มตามสาขาอาชีพ (3) log ของมูลค่าสินทรัพย์ทางการเงินของครัวเรือน (4) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ (5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี
- ตัวแปร Z_i คือตัวแปรควบคุมอื่น ๆ ที่ใช้เพิ่มเติมจากกรณีฐานในบางสมการ โดยรายละเอียดมีดังนี้
 - (i) log ของมูลค่าสินทรัพย์ประเภทรถยนต์ และ log ของมูลค่าสินทรัพย์ประเภทมอเตอร์ไซด์ ใช้ในสมการค่าใช้จ่ายด้านค่าเดินทาง และค่าซ่อมรถ
 - (ii) log ของมูลค่าสินทรัพย์ที่อยู่อาศัย ใช้ในสมการค่าใช้จ่ายด้านค่าน้ำค่าไฟ และค่าดูแลบ้าน

¹³ ดูรายละเอียดของรายการค่าใช้จ่ายในหมายเหตุที่ 1 และ 2 ของตารางที่ 1

¹⁴ ดูรายละเอียดของสถานที่สำรวจในภาคผนวก: วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

- (iii) ตัวแปร dummy ที่มีค่าเท่ากับ 1 หากครัวเรือนมีสมาชิกในครัวเรือนล้มป่วยอย่างน้อย 1 คน โดยใช้ในสมการการรักษายาบาล

ผลการศึกษา: ครัวเรือนที่มีหนี้มีพฤติกรรมการใช้จ่ายแตกต่างจากครัวเรือนที่ไม่มีหนี้หรือไม่?

การศึกษานี้วัดค่าเฉลี่ยของความแตกต่างด้านค่าใช้จ่ายระหว่างกลุ่มครัวเรือนต่าง ๆ โดยคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่จะกระทบการใช้จ่ายให้คงที่ (Conditional mean difference) ตามสมการข้างต้น โดยมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 17 รายการด้วยกัน แบ่งเป็น (1) รายการรวม (2) รายการประจำ 11 รายการ และ (3) รายการไม่ประจำ 5 รายการ ทั้งนี้ รายการประจำ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง หรือค่าสินค้าการ เป็นพฤติกรรม การใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นประจำในแต่ละเดือน อันสะท้อนไลฟ์สไตล์หรือวิถีการใช้ชีวิตของครัวเรือน ในขณะที่รายการไม่ประจำ เช่น ค่าซื้อสินค้าคงทน ค่าซ่อมรถ หรือค่าซ่อมแซมบ้าน อาจสะท้อนรสนิยม ในการซื้อสินค้าของครัวเรือนได้ เช่น ครัวเรือนบางกลุ่มอาจชอบซื้อสินค้าที่มีมูลค่าสูง โดยค่าซ่อมรถ อาจสะท้อนถึงขนาดและ/หรือยี่ห้อรถยนต์ที่ครัวเรือนถือครอง เช่นเดียวกับค่าดูแลบ้านที่อาจสะท้อนถึง ขนาดและมูลค่าของบ้าน พฤติกรรมด้านรายการที่สื่อถึงรสนิยมนี้ ส่วนหนึ่งจะเป็นตัวแปรที่ช่วยสะท้อน ตำแหน่งทางสังคม (social status) ที่ครัวเรือนต้องการให้สังคมรับทราบหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ความมีหน้ามีตา ทางสังคมนั่นเอง โดยผลการศึกษาด้านความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้ กับกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้หลังจากคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้คงที่แล้ว สามารถสรุปได้ดังนี้ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และไม่มีหนี้

	ค่าสัมประสิทธิ์ของ D_1 Estimated coefficient of D_1	ผลส่วนเพิ่ม Marginal effect (%)	ค่าสัมประสิทธิ์ของ D_1 Estimated coefficient of D_1	ผลส่วนเพิ่ม Marginal effect (%)
รายการรวม	0.0729648*** (0.0270006)	7.57		
หมวดค่าใช้จ่ายประจำ			หมวดค่าใช้จ่ายไม่ประจำ	
ค่าอาหาร	-0.0058968 (0.0280661)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าซ่อมรถ (กรณีฐาน)	1.989386*** (0.4273432) 631.1
ค่าเสื้อผ้า	0.3311576 (0.4680636)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าซ่อมรถ (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	-0.1925638 (0.2816106) ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าเช่าบ้าน	0.3007777 (0.4649961)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าดูแลบ้าน	-0.4441285 (0.4011612) ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าดูแลสุขภาพ	0.6192292 (0.4303648)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่ารักษาพยาบาล	-0.0707046 (0.439900) ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าเดินทาง (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	1.322626*** (0.3503364)	275.3	ค่าซื้อสินค้าคงทน	0.6166924 (0.4398448) ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	0.122802*** (0.0304034)	13.1	ค่าการศึกษาบุตร	0.2614655 (0.456973) ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าโทรศัพท์	0.8535939*** (0.3206181)	134.8		
ค่าสินค้าการ	0.5836582 (0.3601504)	เกือบมีนัยทางสถิติ (79.3)		
ค่าของใช้ในบ้าน	0.0481431 (0.0329144)	ไม่มีนัยทางสถิติ		
ค่าทำธุรกิจ	-0.2149054 (0.4067425)	ไม่มีนัยทางสถิติ		
ค่าเสียโชค	0.257163 (0.4812828)	ไม่มีนัยทางสถิติ		

ตัวเลขในวงเล็บแสดงถึงค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (standard error)

*** และ * สะท้อนถึงระดับนัยสำคัญ (significance level) ที่ร้อยละ 1 ร้อยละ 5 และร้อยละ 10 ตามลำดับ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

(1) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้มีการใช้จ่ายโดยรวมสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้ประมาณ 7.6% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยหมวดค่าใช้จ่ายที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁵ คือ หมวดค่าเดินทาง ซึ่งมีมูลค่าการใช้จ่ายสูงกว่าถึง 275.3% หมวดค่าโทรศัพท์ที่สูงกว่าถึง 134.8% และหมวดค่าน้ำค่าไฟที่สูงกว่า 13.1%¹⁶ นอกจากนี้ ผลของหมวดค่าสันทนาการนั้นเกือบจะมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมี P-value ที่ 0.1053¹⁷ ซึ่งอาจชี้ได้ว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้จะมีค่าใช้จ่ายด้านสันทนาการสูงกว่าประมาณ 79.3%

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าโดยรวม แม้จะมีการคุมหลาย ๆ ปัจจัยให้คงที่แล้ว อาทิ รายได้ สินทรัพย์ อาชีพและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน แต่ไลฟ์สไตล์ที่สะท้อนพฤติกรรมการใช้จ่ายประจำของทั้ง 2 กลุ่มโดยเฉลี่ยยังคงมีความแตกต่างกันในหลากหลายหมวด ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนถึงความระมัดระวังในการใช้จ่ายที่แตกต่างกัน

(2) โดยรวมแล้ว พฤติกรรมการใช้จ่ายสำหรับค่าใช้จ่ายไม่ประจำระหว่างครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม **ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ** อย่างไรก็ตาม สำหรับหมวดค่าช้อปปิ้ง ครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม จะมีความแตกต่างหากไม่ได้คุมปัจจัยด้านมูลค่าของยานยนต์ โดยครัวเรือนที่มีหนี้จะมีค่าใช้จ่ายในหมวดดังกล่าวสูงกว่าถึง 631.1% (กรณีคุมปัจจัยแค่กรณีฐาน) ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนว่า แม้จะคุมหลาย ๆ ปัจจัยให้คงที่แล้ว อาทิ รายได้และสินทรัพย์ทางการเงิน ครัวเรือนที่มีหนี้โดยเฉลี่ยจะยังมีรถยนต์ที่มีราคาสูงกว่า ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายด้านค่าซ่อมที่สูงกว่ามาก แต่ความแตกต่างดังกล่าวจะหายไปเมื่อคุมปัจจัยด้านมูลค่ารถยนต์ให้คงที่ ดังนั้น อาจสะท้อนว่าครัวเรือนที่มีหนี้โดยเฉลี่ยจะมีรถยนต์หรือมีความต้องการรถยนต์ราคาสูง ซึ่งอาจสะท้อนความต้องการในการมีหนี้มาใช้จ่ายทางสังคมสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีหนี้

อย่างไรก็ตาม รสนิยมหรือพฤติกรรมการใช้จ่ายที่แตกต่างกันระหว่างครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะการมีหนี้ไม่ใช่เรื่องผิด และเป็นสิทธิของทุกคนที่จะนำเงินในอนาคตมาใช้ก่อนได้หากมีความจำเป็น แต่ครัวเรือนจำเป็นต้องมีความสามารถในการชำระหนี้และสามารถบริหารจัดการกับภาระหนี้ที่ก่อไว้ได้ ซึ่งจะช่วยให้หนี้เสียในระบบมีน้อยและถือว่าการก่อหนี้ตามศักยภาพที่พึงจะก่อได้ โดยไม่ได้สร้างปัญหาให้กับระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น โจทย์ที่สำคัญกว่าคือปัญหาของกลุ่มที่มีหนี้เกินศักยภาพและไม่สามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเสี่ยงโดยเฉพาะหากต้นตอมาจากวินัยทางการเงินที่ไม่ดี

ผลการศึกษา: ครัวเรือนที่มีหนี้แล้วมีปัญหาทางการเงินมีพฤติกรรมการใช้จ่ายแตกต่างจากครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาทางการเงินอย่างไร?

การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่างกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และไม่มีปัญหาทางการเงินกับกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่มีปัญหา หลังจากคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้คงที่แล้ว ได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้ (ตารางที่ 3)

(1) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่มีปัญหาทางการเงินมีมูลค่าการใช้จ่ายโดยรวมสูงกว่ากลุ่มที่มีหนี้และไม่มีปัญหาประมาณ 17.5% อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยหลัก ๆ มาจากการใช้จ่ายในหมวดเสื้อผ้าที่สูงกว่าถึง 562.0% ค่าสันทนาการซึ่งสูงกว่าถึง 376.0% และค่าอาหารที่สูงกว่า 9.7% สะท้อนถึงพฤติกรรมการใช้จ่าย

¹⁵ ให้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (significance level) อย่างน้อยที่ 10%

¹⁶ กรณีของหมวดค่าเดินทางและหมวดค่าน้ำค่าไฟได้มีการคุมปัจจัยเพิ่มเติมด้านมูลค่าของยานยนต์และมูลค่าของที่อยู่อาศัยด้วยแล้ว ตามลำดับ

¹⁷ ค่า P-value ต้องต่ำกว่า 0.10 จึงจะมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%

ที่ไม่ระมัดระวัง แม้ว่าการศึกษานี้ไม่สามารถแยกแยะได้ว่าการใช้จ่ายในหมวดต่าง ๆ ที่สูงนั้น เช่น หมวดเสื้อผ้า จะมาจาก (1) การซื้อเสื้อผ้าแบรนด์เนมซึ่งมีราคาสูงกว่ามาก หรือ (2) ความถี่หรือปริมาณเสื้อผ้าที่ซื้ออยู่ในระดับสูง แต่ทั้ง 2 กรณีก็ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายที่อยู่ในข่ายสุรุ่ยสุร่ายมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้จ่ายระหว่าง กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินและกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหา

	ค่าสัมประสิทธิ์ของ D_1 Estimated coefficient of D_1	ผลส่วนเพิ่ม Marginal effect (%)		ค่าสัมประสิทธิ์ของ D_1 Estimated coefficient of D_1	ผลส่วนเพิ่ม Marginal effect (%)
รายจ่ายรวม	0.16151*** (0.0450595)	17.5	หมวดค่าใช้จ่ายไม่ประจำ		
หมวดค่าใช้จ่ายประจำ			ค่าชอชมรด (กรณีฐาน)	1.317099* (0.752067)	273.3
ค่าอาหาร	0.0924664* (0.0511927)	9.7	ค่าชอชมรด (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	0.5618381 (0.4774449)	ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าเสื้อผ้า	1.890053** (0.8342758)	562.0	ค่าดูแลบ้าน (กรณีฐาน)	1.324893* (0.699296)	276.2
ค่าเช่าบ้าน	-0.1184791 (0.8876273)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าดูแลบ้าน (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	0.8233196 (0.6370935)	ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าดูแลสุขภาพ	0.4744792 (0.7596643)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่ารักษาพยาบาล	1.438552* (0.7576721)	321.5
ค่าเดินทาง (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	-0.1668896 (0.5502059)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่ารักษาพยาบาล (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	0.8637203 (0.7790115)	ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า (กรณีคุมปัจจัยเพิ่ม)	0.051085 (0.0470076)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าซื้อสินค้าคงทน	1.012625 (0.7683823)	ไม่มีนัยทางสถิติ
ค่าโทรศัพท์	0.1198656 (0.52540)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ค่าการศึกษาบุตร	1.465969* (0.7571641)	333.2
ค่าสหนาการ	1.560327** (0.6970036)	376.0	ตัวเลขในวงเล็บแสดงถึงค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการวัด (standard error)		
ค่าของใช้ในบ้าน	-0.0190989 (0.053088)	ไม่มีนัยทางสถิติ	*** ** และ * สะท้อนถึงระดับนัยสำคัญ (significance level) ที่ร้อยละ 1 ร้อยละ 5 และร้อยละ 10 ตามลำดับ		
ค่าทำธุรกิจ	0.9327198 (0.7186262)	ไม่มีนัยทางสถิติ	ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย		
ค่าเลี้ยงชีพ	0.5257508 (0.8365711)	ไม่มีนัยทางสถิติ			

(2) หากไม่ได้คุมปัจจัยด้านมูลค่าของสินทรัพย์ เช่น มูลค่ารถยนต์ หรือมูลค่าที่อยู่อาศัย จะพบว่า ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินจะมีค่าชอชมรด และค่าดูแลบ้านสูงกว่าอีกกลุ่มหนึ่งค่อนข้างมาก (สูงกว่าถึง 273.3% และ 276.2% ตามลำดับ) ซึ่งน่าจะสะท้อนว่า ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหานั้นมีรสนิยม หรือมีความต้องการที่จะมีหน้ามีตาทางสังคมสูง จึงสะท้อนมาที่ราคาบ้านหรือรถยนต์ที่หรูหรา ทั้ง ๆ ที่ครัวเรือนอาจมีปัญหาในการชำระหนี้ก็ตาม

(3) กลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินมักประสบปัญหาการเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง ทำให้โดยเฉลี่ยมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัญหาถึง 321.5% อย่างไรก็ตาม เมื่อคุมปัจจัยเพิ่มเติมนอกเหนือจากตัวแปรกรณีฐาน อาทิ ตัวแปรด้านจำนวนสมาชิกของครัวเรือนที่ล้มป่วย ความแตกต่างของการใช้จ่ายในหมวดนี้จะหายไป ซึ่งหมายถึงครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินประสบปัญหาค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลจากการมีสมาชิกในครัวเรือนที่ล้มป่วยมากกว่าอีกกลุ่ม

(4) แม้จะได้มีการคุมปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี ในครัวเรือนแล้ว ครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินโดยเฉลี่ยยังจะมีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มีปัญหาถึง 333.2% ซึ่งน่าจะสะท้อนถึงรสนิยมของผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญด้านการศึกษาของบุตรหลาน รวมทั้งความภาคภูมิใจของครอบครัวที่อยากเห็นบุตรหลานเรียนเก่งหรือได้เรียนในโรงเรียนที่ดี จึงมีค่าใช้จ่ายในหมวดนี้สูง โดยที่อาจจะไม่ได้ประเมินถึงค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมอื่น ๆ นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนปกติ อาทิ ค่าใช้จ่ายในการเรียนเสริมความรู้นอกห้องเรียนซึ่งเป็นรายจ่ายต่อเนื่องที่ค่อนข้างสูง และอาจนำไปสู่ปัญหาทางการเงินในที่สุด

นัยของผลการศึกษาต่อครัวเรือนและนโยบาย

โดยสรุปแล้ว การศึกษาที่ใช้ข้อมูลพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนมาเป็นตัวสะท้อนปัญหาวินัยการใช้จ่ายของครัวเรือน โดยอิงมาตรฐานการใช้จ่ายจากกลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้หรือกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาเป็นกลุ่มอ้างอิงในการเปรียบเทียบ (reference point) ซึ่งพบว่า การขาดวินัยทางการเงินของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถก่อให้เกิดปัญหานี้ขึ้นของภาคครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีหนี้และมีปัญหาทางการเงินมักจะไม่มีระดับระวางในการใช้จ่าย มีไลฟ์สไตล์ที่ค่อนข้างสุรุ่ยสุร่าย และมักจะให้ความสำคัญกับความมีหน้ามีตาทางสังคม รวมทั้งขาดการประเมินกำลังซื้อของตนเอง จึงเห็นค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ไม่มีหนี้หรือกลุ่มครัวเรือนที่มีหนี้แต่ไม่มีปัญหาในค่าใช้จ่ายหลาย ๆ หมวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าจะได้คุมหลายปัจจัยให้คงที่แล้ว อาทิ ปัจจัยด้านรายได้ สินทรัพย์ อาชีพ ทำเลที่อยู่อาศัยและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าวยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพในเชิงป้องกันเพื่อลดการเจ็บไข้ได้ป่วยในอนาคต เพราะค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สามารถสร้างปัญหานี้ขึ้นจนเป็นปัญหาทางการเงินแก่ครัวเรือนได้

ทั้งนี้ ในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ปัญหาหนี้ภาคครัวเรือน และได้ออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อบรรเทาปัญหาดังกล่าว ตามที่ได้กล่าวแล้วในบทนำ เช่น การส่งเสริมความรู้ทางการเงิน โครงการคลินิกแก้หนี้ มาตรการดูแลสินเชื่อบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับของ ธปท. ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กำกับให้การก่อหนี้อยู่ในระดับเหมาะสมกับรายได้ รวมทั้งการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ อย่างไรก็ตาม นโยบายและมาตรการต่าง ๆ จะขาดประสิทธิผลหรือมีผลน้อยหากครัวเรือนเองไม่มีวินัยทางการเงิน ซึ่งเป็นต้นตอที่สำคัญของปัญหานี้ขึ้น การจะแก้ปัญหานี้ภาคครัวเรือนให้มีประสิทธิภาพจึงต้องเริ่มที่ระดับครัวเรือนก่อน ซึ่งมีแนวทางที่ทุกคนสามารถปฏิบัติตามได้ดังต่อไปนี้

(1) **เข้าใจพฤติกรรมกรใช้จ่ายของตนเอง** โดยครัวเรือนสามารถจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า พฤติกรรมกรใช้จ่ายที่แท้จริงมีจุดไหนที่จำเป็นและไม่จำเป็น รายจ่ายใดเป็นรายจ่ายประจำ และรายจ่ายใดเป็นรายจ่ายแบบชั่วคราว อันจะทำให้การบริหารจัดการการเงินทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(2) **ตั้งเป้าหมายลดค่าใช้จ่าย** โดยแบ่งเป้าหมายเป็นแบบขั้นบันไดจากง่ายไปยาก กล่าวคือ จากเป้าหมายที่ไม่เข้มงวดมากนักในช่วงแรกทยอยไปสู่เป้าหมายที่เข้มงวดมากขึ้นในช่วงหลัง เพราะการปรับตัวในช่วงแรกมักจะทำได้ยากและครัวเรือนมักจะสูญเสียกำลังใจหรือท้อถอยหากไม่สามารถทำได้

ตามเป้าหมาย ในทางกลับกัน การตั้งเป้าหมายที่ไม่เข้มงวดมากนักแต่ทำได้จริง จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีกำลังใจที่ครัวเรือนจะทำต่อเนื่อง

(3) **ออมเงินให้เป็นกิจวัตร** โดยการแบ่งส่วนเงินออมไว้ตั้งแต่แรกทุกครั้งเมื่อมีรายได้เข้ามาก่อนการใช้จ่าย ใด ๆ เพื่อเป็นการรักษาวินัยในการออมและเป็นการบังคับให้วางแผนการใช้จ่ายจากเงินส่วนที่เหลือ

(4) **ออมก่อนกู้เพื่อลดภาระหนี้ที่ต้องจ่ายในอนาคต** การกู้ยืมเต็มอัตราที่ 100% ของมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกัน จะทำให้มีภาระหนี้สูงในอนาคตจากเงินต้นที่สูง ซึ่งภาระหนี้สามารถลดลงได้หากผู้บริโภคมีการออมและใช้เงินออมนั้นส่วนหนึ่งมาใช้จ่ายแทนที่จะต้องกู้ทั้งหมด เช่น การซื้อรถยนต์ ควรใช้เงินของตนเองส่วนหนึ่งแทนการกู้ตามมูลค่ารถยนต์ทั้งหมด 100%

(5) **พยายามไม่ให้สัดส่วนภาระหนี้จ่ายต่อเดือนเทียบกับรายได้ต่อเดือน (debt service ratio) สูงกว่า 40%** โดยงานวิจัยในอดีตสำหรับประเทศไทยชี้ว่า หากสัดส่วนดังกล่าวเกิน 40% อาจจะทำให้สร้างปัญหาทางการเงินแก่ครัวเรือนและนำไปสู่การผิดชำระหนี้ได้¹⁸

(6) **อย่าเสียตายนโอกาสหรือหลงกลในกับดักทางการตลาดของผู้ขาย** เนื่องจากผู้บริโภคมักจะถูกหลอกล่อด้วยกลยุทธ์ทางการตลาดหลากหลายรูปแบบ ทั้งการผ่อนแบบ 0% หรือการลดแลกแจกแถมต่าง ๆ ทำให้เราเสียตายนโอกาสเพราะคิดว่าโอกาสแบบนี้มีไม่มากจึงตัดสินใจซื้อทิ้ง ๆ ที่ไม่จำเป็น ดังนั้นก่อนที่จะซื้อให้ตั้งคำถามกับตัวเองถึงความจำเป็นหลาย ๆ ครั้ง หรือลองทดสอบใจตนเองโดยการรอคอยอีกหนึ่งสัปดาห์ แล้วค่อยซื้อหากคิดว่ายังจำเป็น

(7) **การดูแลสุขภาพเพื่อลดโอกาสการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ** ซึ่งสามารถทำได้โดยอาศัย 3 หลักการคือ (1) พักผ่อนให้เพียงพอ (2) กินอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยเฉพาะต้องระวังเรื่องอาหารที่มีน้ำตาลและอาหารที่เค็มมากเกินไป และ (3) ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ โดยข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แนะนำว่าควรออกกำลังกาย 10-30 นาทีต่อวัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน¹⁹

(8) **การทำประกันสุขภาพ** เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลในยามที่เจ็บป่วย โดยควรเริ่มทำตั้งแต่อายุน้อย เพื่อให้ประกันสุขภาพครอบคลุมการรักษาโรคต่าง ๆ ให้มากที่สุด

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า แนวทางข้างต้นเป็นแนวทางที่ครัวเรือนสามารถปฏิบัติตามได้ และหากทำได้จริงอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ครัวเรือนมีสุขภาพทางการเงินที่แข็งแกร่งขึ้น และทำให้ครัวเรือนมีความสามารถในการชำระหนี้ที่ดีขึ้นตามมา โดยท้ายที่สุดแล้ว หากทุกครัวเรือนมีพื้นฐานทางการเงินที่ดี จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เสถียรภาพระบบการเงินไทย และนำไปให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตได้อย่างมั่นคงในที่สุด

¹⁸ อธิภัทร มูทิตาเจริญ, พชรพจน์ นันทรามาศ และ พลิชฐ์ โชติวัฒนกุล. (2557). การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน: นัยต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ. งานสัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี 2557.

¹⁹ <http://www.thaihealth.or.th/Content/25028-การออกกำลังกายที่มีประสิทธิภาพ.html>

References

อธิภัทร มุทิตาเจริญ, พชรพจน์ นันทรามาศ และ พลิชัฐ โชติวัฒน์กุล. (2557). การเพิ่มขึ้นของหนี้ครัวเรือน: นัยต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ. งานสัมมนาวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำปี 2557.

Bank of Thailand. (2018), Monetary Policy Report September 2018.

Chantararat S., Lamsam A., Samphantharak K. and Tangsawasdirat B. (2017) Thailand's Household Debt through the Lens of Credit Bureau Data: Debt and Delinquency. PIER Discussion Paper No. 61.

Suwanik S. and Peerawattanachart K. (2018). Household Debt in SEACEN Economies: Thailand. SEACEN Research Paper.

บทความนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะคำแนะนำและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากคณะผู้บริหาร คุณจาตุรงค์ จันทรัมย์ คุณบัณฑิต ปันณราช คุณสุวัชชัย ใจข้อ คุณจิรพรรณ โอฬารธนาเศรษฐ์ คุณวรางคณา อิมอุดม คุณศุกพิณรัตน์ วงศ์สินศิริกุล คุณวิศยา ลิ้มธรรมมหิศร คุณไพบูลย์พงษ์ไพเชษฐ และ ดร.ยรรยง ไทยเจริญ รวมทั้ง FAQ Editors ทั้ง 3 ท่าน คือ ดร. สุรัช แทนบุญ คุณณัฐา ปิยะกาญจน์ และดร. นครินทร์ อมเรศ ที่ช่วยให้งานนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนคุณพีรจิต ปัทมสุต คุณปนัดดา แข่งเงิน และคุณสุพิชฌาย์ วัฒนวิจิตร ที่ช่วยให้การจัดทำ BOT-Nielsen Household Financial Survey ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี คณะผู้เขียนขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

Contact authors :

ดร. สรา ชื่นโชคสันต์
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ฝ่ายนโยบายการเงิน
สายนโยบายการเงิน
SraC@bot.or.th

สุพริศร์ สุวรรณิก
เศรษฐกรอาวุโส
ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค
สายนโยบายการเงิน
SuparitS@bot.or.th

ธัญพร สุขสุเมฆ
นักศึกษาฝึกงาน
ฝ่ายนโยบายการเงิน
สายนโยบายการเงิน

ภาคผนวก

วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมกรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล และ 6 ภูมิภาคทั่วประเทศ โดยในแต่ละภูมิภาค (ไม่รวมกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล) จะจัดกลุ่ม (cluster) จังหวัดออกได้เป็น 3 หรือ 4 กลุ่ม ตามมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita)
2. ในแต่ละภูมิภาคซึ่งจะมี 3 หรือ 4 cluster ตามข้อ 1 จะคัดเลือกจังหวัดที่มี GPP per capita สูงสุดในแต่ละ cluster ดังกล่าว รวมทั้งหมดได้ 20 จังหวัด (หากรวมกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลจะเป็น 26 จังหวัด)
3. ในแต่ละจังหวัดในข้อ 2 (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) คัดเลือกเทศบาลที่มีจำนวนประชากรสูงที่สุด 2 เทศบาล ซึ่งจะได้ทั้งหมด 50 เขตพื้นที่ สำหรับเขตพื้นที่สุดท้ายคือ กรุงเทพมหานครจะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 วงได้แก่พื้นที่วงใน พื้นที่วงกลาง และพื้นที่วงนอก แล้วสุ่มครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละวงนั้น ๆ
4. ดำเนินการสำรวจตามพื้นที่ที่คัดเลือกในข้อ 3 ตามเกณฑ์การสุ่มครัวเรือนตัวอย่างในมิติอาชีพหลักและรายได้ เพื่อให้ได้ครัวเรือนตัวอย่างตามกรอบในตาราง ก

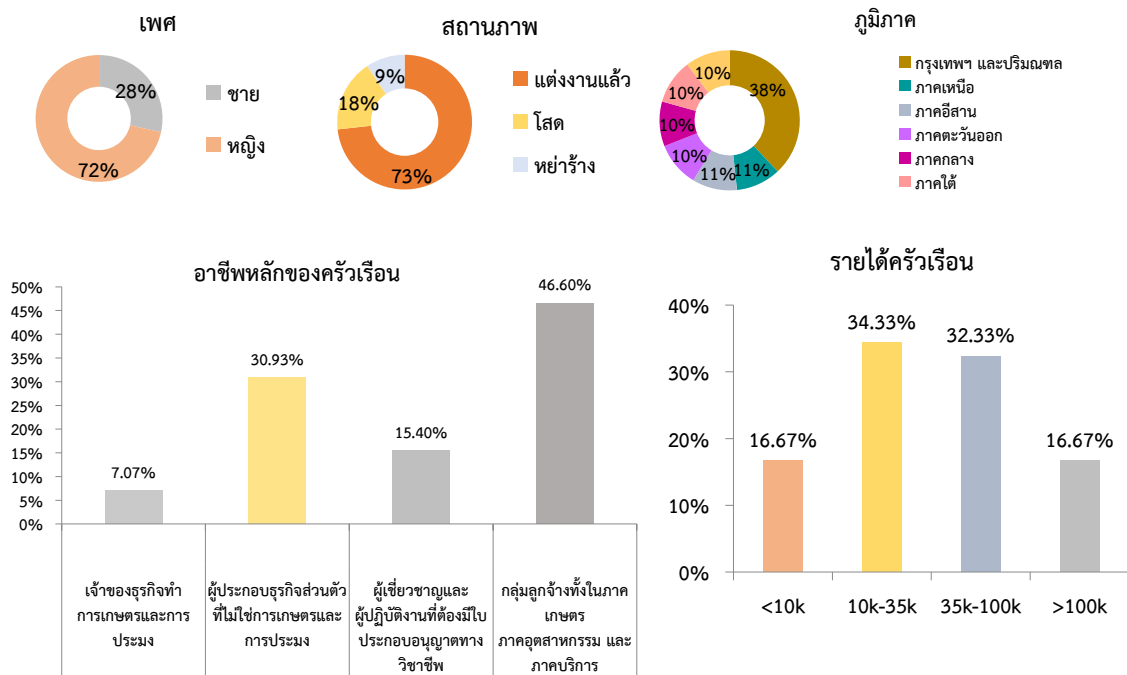
ตาราง ก เกณฑ์การสุ่มครัวเรือนตัวอย่างตามอาชีพหลัก รายได้ และสถานที่สำรวจ

อาชีพหลัก	สัดส่วน ขั้นต่ำ	สถานที่ในการสำรวจ	การกระจายตัวของมิตินายได้ (บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน)	สัดส่วน ขั้นต่ำ
(1) เจ้าของธุรกิจทำการเกษตรและการประมง (Agricultural business)	6%	(1) กรุงเทพมหานคร (400 Samples) (2) ต่างจังหวัด (1,100 Samples) 2.1 เขตปริมณฑล ได้แก่ จังหวัด นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร 2.2 หัวเมืองหลักของแต่ละภาค - ภาคเหนือ: เชียงใหม่ ลำพูน นครสวรรค์ สุโขทัย - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: นครราชสีมา อุตรดิตถ์ หนองบัวลำภู อุบลราชธานี - ภาคตะวันออก: ชลบุรี จันทบุรี ระยอง - ภาคใต้: ภูเก็ต สงขลา นครศรีธรรมราช - ภาคตะวันตก: ราชบุรี เพชรบุรี กาญจนบุรี - ภาคกลาง: พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี	(1) < 10,000 (2) 10,000 – 35,000 (3) 35,000 – 100,000 (4) ≥ 100,000	10% 30% 30% 10%
(2) ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตรและการประมง (Non-agricultural business)	22%			
(3) ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติงานที่ต้องมีใบประกอบใบอนุญาตทางวิชาชีพ (Professional) เช่น ผู้บริหาร แพทย์ วิศวกร ทนายความ ครู เป็นต้น	15%			
(4) กลุ่มลูกจ้างทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ (Worker) เช่น คนงานเกษตร พนักงานออฟฟิศ คนงานในโรงงาน อุตสาหกรรม คนงานรับจ้างทั่วไป ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น	40%			
(5) อื่นๆ เช่น ผู้เกษียณอายุ	ไม่กำหนด			

ลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์ในแบบสำรวจ

ในภาพรวมพบว่า ลักษณะของผู้ให้สัมภาษณ์²⁰ (ภาพ ก) ส่วนใหญ่คิดเป็นเพศหญิง มีสถานภาพเป็นผู้สมรสแล้ว และอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ส่วนอาชีพหลักหรืออาชีพที่สร้างรายได้หลักให้แก่ครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนกลุ่มลูกจ้างทั้งในภาคการเกษตรภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ตามด้วยกลุ่มผู้ประกอบการ ส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตร และการประมง ขณะที่ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 – 100,000 บาท ต่อเดือน

ภาพ ก: ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มครัวเรือนที่สำรวจ โดยแสดงเป็นสัดส่วนต่อครัวเรือนทั้งหมด*

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

²⁰ ผู้ให้สัมภาษณ์คือหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่ทราบสถานะทางการเงินของครัวเรือนเป็นอย่างดี ดังนั้น เพศและสถานภาพจะสะท้อนข้อมูลในระดับบุคคลคือผู้ให้สัมภาษณ์ ขณะที่ภูมิภาค อาชีพหลัก และรายได้ครัวเรือนจะสะท้อนข้อมูลในระดับครัวเรือน